

Θεσμοποιημένη αντικοινωνική προστακτική (Χρήστος Γιανναράς)

Categories : [ΚΟΙΝΩΝΙΑ](#)

Date : 11 Αυγούστου, 2008

Υπάρχουν γλωσσικές εκφράσεις ή και λέξεις που η χρήση τους μοιάζει αναχρονισμός: Παραπέμπουν σε περασμένες εποχές, σε νοοτροπίες που έχουν πια εκλείψει.

Για παράδειγμα: η έκφραση «καλλιεργημένος άνθρωπος». Πρέπει να είναι νόημα θολό και πάντως όχι ζηλευτό για όσους γεννήθηκαν στην Ελλάδα λίγο πριν ή λίγο μετά τη μεταπολίτευση του 1974. Μάλλον ανακαλεί κάποια ευρύτητα εγκυκλοπαιδικών γνώσεων ή μιαν ενημερότητα για το τι συμβαίνει στον χώρο του θεάτρου, του «καλού» κινηματογράφου, του βιβλίου. Τόσο μόνο.

Να μην ξεχνάμε ότι ο «μετασχηματισμός» της ελλαδικής κοινωνίας ήταν κεντρικό πολιτικό αιτούμενο μετά το 1974. Και ότι ο μετασχηματισμός, που μεθοδικά επιβλήθηκε, είχε ως συνεπές επακόλουθο μια ταχύτατη (πραγματικά ανατρεπτική) αλλαγή στην κοινή νοοτροπία και συμπεριφορά, γι' αυτό συνεπέφερε και βαθύ ρήγμα ασυνέχειας στη γλωσσική εκφραστική. Αχρήστεψε, πριν απ' όλα, ή κατέστησε ακατάληπτες ο μετασχηματισμός εκφράσεις και λέξεις που προϋπέθεταν προσλαμβάνουσες αξιοκρατίας, διάκρισης ποιότητων, ανιδιοτέλειας, επιτελικής προβλεπτικότητας, προτεραιότητας σχέσεων κοινωνίας. Έτσι και η έκφραση «καλλιεργημένος άνθρωπος» προσέλαβε οσμή συντηρητικής αγκύλωσης, έγινε ύποπτη αντιδραστικής αρτηριοσκλήρυνσης.

Ας μη σπεύσουν οι κεκράχτες του ηροστράτειου μετασχηματισμού να αντιτάξουν ότι ρήγμα ασυνέχειας στη γλωσσική εκφραστική προκάλεσαν οι διεθνείς εξελίξεις της τελευταίας τριακονταπενταετίας και στις «καλύτερες κοινωνίες» του πλανήτη. Ας μη σπεύσουν στην παραπλανητική τους ένσταση, γιατί το γλωσσικό ρήγμα δεν μετράει παντού και πάντοτε ίδια βάθη ανθρώπινης αλλοτρίωσης και κοινωνικής διάλυσης. Στις προηγμένες, τουλάχιστον, κοινωνίες σήμερα οι πρακτικές εκφάνσεις της έννοιας «καλλιεργημένος άνθρωπος» παραμένουν ως αυτονόητα αντανακλαστικά συμπεριφοράς του «μέσου ανθρώπου». Εθισμοί αιώνων έχουν παγιώσει (έχουν καταστήσει στοιχείο του «χαρακτήρα») την ενεργό προσπάθεια που

αποτυπώνει στη διαγωγή τα γνωρίσματα του «καλλιεργημένου ανθρώπου»: Χαλιναγωγεί τον κτηνώδη εγωκεντρισμό, τη θρασύτητα της επιθετικής ιδιοτέλειας, περιορίζει την αντικοινωνική χυδαιότητα, επιβάλλει συστολή στην ακαλαισθησία.

Προτού φτάσει να θεωρεί αδιανόητο τον χρηματισμό του, την κλοπή του κοινωνικού χρήματος, τη φοροδιαφυγή, τον αναξιοκρατικό διορισμό, τον απεργιακό εκβιασμό του κοινωνικού συνόλου και τα τόσα άλλα ανάλογα, ο «καλλιεργημένος άνθρωπος» των προηγμένων κοινωνιών, αυθόρμητα και αυτονόητα, σέβεται και υπολογίζει την ύπαρξη και άλλων ανθρώπων επί γης - δεν θεωρεί ότι είναι ο μόνος κάτοικος του πλανήτη. Συγκεκριμένα:

Δεν «κουβεντιάξει» (ή τηλεφωνεί) φωνασκώντας στεντορείως μέσα στο λεωφορείο, στην καφετέρια, στο ταβερνάκι.

Στις πέντε λέξεις που ξεστομίζει, δεν είναι οι τρεις το «εγώ».

Δεν θα χωθεί κουτοπόνηρα σε προωθημένη θέση στη σειρά αναμονής, κλέβοντας προτεραιότητα.

Δεν θα σταθμεύσει το αυτοκίνητό του όπου τον βολεύει, φράσσοντας ιδιωτικούς χώρους στάθμευσης ή παγιδεύοντας τα ήδη σταθμευμένα αυτοκίνητα.

Δεν θα παρακάμψει, ως επιδεικτικά «ευφύστερος», όλα τα αυτοκίνητα που περιμένουν τον φωτεινό σηματοδότη για αριστερή έξοδο από κεντρική οδική αρτηρία.

Δεν θα καταρρυπώνει με τα περιττώματα του κατοικίδιου σκύλου του τα ελάχιστα, ελεύθερα για τους πεζούς, πεζοδρόμια, δεν θα επιβάλει εμετική αηδία σε συνανθρώπους του για να απολαμβάνει ο ίδιος τα φιλοζωικά του αισθήματα.

Δεν θα πετάξει την τσίχλα του ή το άχρηστο εισιτήριό του, παρά μόνο σε δοχείο απορριμμάτων και δεν θα φτύσει χάμω στον δρόμο ποτέ.

Πλήθος ανάλογες λεπτομέρειες συμπεριφοράς φανερώνουν ανθρώπινη «καλλιέργεια», δηλαδή κατακτημένη ελευθερία από την αλογία των ορμεμφύτων και ενστίκτων, ελευθερία από τον κτηνώδη εγωκεντρισμό. Μπορεί το κίνητρο για αυτή την κατάκτηση να είναι απλώς χρησιμοθηρικό - σίγουρα η χαλιναγώγηση της ενστικτώδους ιδιοτέλειας διευκολύνει τη συμβίωση, επιτρέπει να λειτουργούν προς όφελος όλων οι συμβάσεις της συλλογικότητας. Αλλά μπορεί το κίνητρο να είναι η ανθρώπινη καλλιέργεια ως αυτοσκοπός και αυταξία, ως χαρά απόλαυσης ποιότητας της ζωής, χαρά της ανιδιοτέλειας, της φιλίας, των σχέσεων κοινωνίας. Μην ξεχνάμε ότι η ανάδειξη της «ετερότητας» κάθε ανθρώπου, η φανέρωση του ενεργητικά μοναδικού, ανόμοιου και ανεπανάληπτου χαρακτήρα της ύπαρξής του, προϋποθέτει κατακτημένη ελευθερία από απρόσωπες ορμές, από αδιαφοροποίητα ένστικτα εγωτικής αυτασφάλισης ή ασυδοσίας.

Στην ελλαδική κοινωνία σήμερα μοιάζει να έχει χαθεί όχι μόνο η επίγνωση (και τα κριτήρια) της διαφοράς ανάμεσα στη γνησιότητα και στην αλλοτρίωση του ανθρώπου, αλλά ακόμα και η χρηστική αναγκαιότητα της κατά κεφαλήν καλλιέργειας. Αν κατατάσσεται η Ελλάδα στις πρώτες σε διαφθορά χώρες διεθνώς, πρέπει να είναι άμεση και οργανική συνέπεια του θηριώδους εγωκεντρισμού που προβάλλεται και καταξιώνεται ως το μόνο ρεαλιστικό υπόδειγμα βίου, του εγωκεντρισμού που μεταβάλλει την καθημερινότητα σε ζούγκλα.

Υπόδειγμα κοινωνικής ηγεσίας, αρχόντων του λαού, είναι κατά πλειονότητα (με εξαιρέσεις που αποδείχνονται ολοένα και λιγότερες) οι «διαπλεκόμενοι» και συμβιβασμένοι με τη διαφθορά, οι οικογένειες που πλούτισαν από προμήθειες κάποιων «αγορών του αιώνα». Άλλο υπόδειγμα είναι των λακέδων κάθε κομματικής κουζίνας που απολαμβάνουν, χωρίς προσόντα ή προσφορά, βίο Κροίσων. Το ίδιο και τα τυχάρπαστα προϊόντα της δημοσιότητας, ιδιαίτερα της τηλεοπτικής. Το πρότυπο που καλούνται να θαυμάσουν τα Ελληνόπουλα μέσα από τα Αλφαβητάρια των πρώτων τάξεων του Δημοτικού, είναι το συνδικαλισμένο εγώ που διεκδικεί με πορείες συμφέροντα - δεν είναι καθόλου τυχαίο που η ελλαδική εκπαίδευση, τριάντα πέντε χρόνια τώρα, ετοιμάζει βανδάλους, μανιακούς καταστροφείς της περιουσίας του κράτους ή οποιουδήποτε «άλλου» έξω από το εγώ του καταστροφέα.

Η Ελλάδα σήμερα είναι μια χώρα όπου η ανθρώπινη καλλιέργεια αποκλείεται και εξουδετερώνεται θεσμικά, προγραμματικά, οργανωμένα. Είμαστε πια μια κοινωνία ακοινωνητων ατόμων, ζούγκλα βασανιστικής καθημερινότητας. Μόνο μια ριζική πολιτική αλλαγή μπορεί να δώσει ελπίδα επανασύστασης του κοινωνικού γεγονότος.

(Πηγή: "Καθημερινή" 27/7/2008)

Σχόλιο "Αλ. Οψ.": Θα θέλαμε να σημειώσουμε την επιφύλαξή μας για την καταληκτική -του κατά τα άλλα πολύ εύστοχου άρθρου- πρόταση. Δεν είμαστε πολύ σίγουροι πως αρκεί αυτό.